

Зоран Милошевић*

Институт за политичке студије, Београд

Миша Стојадиновић**

Институт за политичке студије, Београд

ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ И НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ***

Сажетак

Проблем доприноса друштвених и хуманистичких наука националној безбедности настао је због некритичких реформи ових области које су иницирали западни центри моћи. Вредновање научних радова и деловање научника је за државу од изузетног значаја и захтева један уређен систем, у супротном може бити значајан извор угрожавања националне безбедности. Аутори у раду анализирају значај који се придаје друштвеним и хуманистичким наукама, као и њиховом вредновању у друштву. Нарочити значај посвећује се њиховом проучавању са аспекта националне безбедности. Основна претпоставка којом се аутори руководе јесте да недовољна контрола науке од стране државе доприноси угрожавању националне безбедности. То не значи уједно и цензурисање и апсолутну контролу, већ стварање једног уређеног система унутар којег ће аутори моћи својим радом да јачају националне и демократске капацитете државе, и да не буду злоупотребљавани зарад њене дестабилизације, што је нарочито важно у кризним подручјима. Истовремено се

---

* Контакт: zoran.milosevic@yandex.com

** Контакт: icemishast@yahoo.com. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0774-5390>

*** Рад је настао у оквиру научноистраживачког рада Института за политичке студије који финансира Министарство за науку, технолошки развој и иновације Републике Србије.

истиче проблем недовољног вредновања значаја друштвених и хуманистичких наука у односу на друге науке. Аутори се у раду користе методом анализе садржаја и компаративном методом.

Кључне речи: наука, друштвене и хуманистичке науке, национална безбедност, образовање.

УВОД

Допринос друштвених и хуманистичких наука безбедности људи, друштва и државе мало је проучавана тема. Подразумева се да сваки члан друштва, а посебно научници, треба да доприносе безбедности, пре свега преко усвајања адекватне безбедносне културе, знања и воље (да бране државу) које поседују, што претпоставља и њихово познавање законских оквира који регулишу ово поље (Анохина 2017, 6). Наука и технологија су саме по себи неутралне. „Наука доноси користи за подршку напретку људских бића, али, такође, ствара претње или ствара ризике као што су климатске промене, заразне болести, као и кинетичко уништење и сајбер напади. Како наука и технологија стварају претње или стварају ризике, њихову улогу у безбедности треба проценити холистички. Осим сагледавања науке и технологије са становишта конвенционалне војне и унутрашње безбедности, потребно их је испитати из економског, дипломатског, етичког, друштвеног и политичког угла” (Vu 2018, 4).

За друштвене (и хуманистичке) науке поље деловања је веома широко од заштите језика, културе, морала, вредности, територијалног интегритета, обичаја. Ту спадају и борба против различитих фалсификовања која се потурају као научне истине, и лажних, а политички штетних оптуживања (на пример о геноцидности српског народа), затим одбране утврђених истина итд. Другим речима, научници из друштвених и хуманистичких наука заиста имају велику одговорност када је безбедност у питању. Наравно, то није могуће, ако не постоји одговарајући правни, политички и културни оквир за деловање по овим питањима (Миндели 2012). Интересантно је подсетити се да је већина цивилизација пропала услед моралне декаденције, а не што су их друге државе освојиле. Услед тога, стање морала нације представља важан сегмент безбедности народа и државе. „Примарна функција друштвених и хуманистичких наука

у односу на безбедност остаје њена класична критичка функција: критичка за предузете мере безбедности и критичка за начине и облике „безбедносног истраживања”. Ова критичка функција ће и даље бити кључни задатак друштвених и хуманистичких наука у истраживању безбедности. Са једне стране, политика игра улогу у дебатама о томе шта је истраживање безбедности, којој врсти дисциплине припада, а самим тим и којем „факултету” треба да буде додељена. На другом нивоу, безбедност је предмет спорења у односу на институционалне аранжмане који јој пружају подршку, организују је и примењују. Које одељење или министарство ће именовати безбедносну претњу? Ко ће имати овлашћење да организује одговоре на то? Ко одлучује какав одговор претња захтева, у широком спектру могућих претњи, са различитим пореклом, начинима функционисања и последицама? Да ли полиција треба да буде укључена? Војска? Специјални тим за управљање кризама? Будућност истраживања безбедности у друштвеним и хуманистичким наукама се користи у здравству? Или би то требало да буде тим специјализован за климатске катастрофе? Рачунарски стручњаци?

„Унутрашња” политика безбедности почиње много пре „спољашње” политике актера против актера. Друштвене и хуманистичке науке имају алате који могу да учине ова питања унакрсног дискурса разумљивим, али и омогуће њихово организовање на рационалан и функционалан начин. Критички осврт већ један век је био централна функција хуманистичких и друштвених наука. Ово се развило са појавом разлике између природних, друштвених и хуманистичких наука. Историја демократије као рационалне дисциплине иде руку под руку са критичким замахом друштвених и хуманистичких наука. Примена критичког мишљења проистеклог из хуманистичких и друштвених наука постаће све значајнија” (Burges 2013, 36).

Наша теза, коју ћемо покушати да докажемо, јесте да у Србији не постоји одговарајући системски оквир да српски научници допринесе безбедности друштва и државе. Моћ државе се најбоље може видети кроз детерминанте и елементе моћи. Детерминанте моћи државе су следеће:

„1) војне претпоставке, као што су војно-полицијска снага, наоружање и техничка бојева готовост, морал...;

2) морфолошке претпоставке, које проистичу из географских услова: величине територије, географског положаја, конфигурације територије;

3) демографске претпоставке, што подразумева број становника, структуру становништва, миграције, идеологију;

4) организационе претпоставке, као што су карактер управе, стабилност и ауторитет власти;

5) економске претпоставке, које проистичу из ресурсне базе, технолошког развоја, учешћа у међународној размени и

6) спољна интеграција, што подразумева чланство у међународним организацијама и савезима” (Ђукић, 2017, 103-104).

Традиционална средства моћи су закон и сила, при чему се у савременим безбедносним наукама издваја и капитал. Имајући ово у виду, елементи моћи државе су:

„1. Моћ знања – подразумева постојање војних и универзитетских научних института и установа где се врши селекција људи и пропуштају идеје при реализацији политике и дипломатије. За обезбеђење позиције у светској заједници неопходни су специјалисти: економисти, политичари, географи, технолози, лекари, научници, професори, експерти безбедности и мас-медији за њихово пласирање и овладавање унутрашњим и спољним масама.

2. Економска моћ – подразумева рад, технологију, капитал. Богатство је база знања и моћи и, уједно, њихов производ. Богатство и знање креирају и контролишу моћ. Позиција земље у међународној заједници зависи од њеног богатства и моћи.

3. Војна моћ – војска и полиција као инструмент физичке корекције збивања у друштву требало би да буду крајњи ослонац власти. У демократским друштвима оне интервенишу у случајевима повреде поретка, а у недемократским су полуга диктатуре, терора” (Ђукић 2017, 103-104).

Важно је нагласити да у Стратегији националне безбедности Републике Србије „Службени гласник РС”, бр. 94 од 27. децембра 2019. године није поменуто улога друштвених и хуманистичких наука у националној безбедности. А из самог Закона о науци и истраживањима („Службени гласник бр. 49 од 8. јула 2019.) види се да Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије (II, 1, чл. 11) дефинише њено финансирање, тачније финансирање научних пројеката које се обавља преко Фонда за науку и мреже институција. Ово, наизглед, делује поштено, али Фонд се финансира

из кредита Светске банке и Међународног монетарног фонда, при чему ове банке утичу и на то ко ће бити рецензент и који пројекти ће се финансирати. На тај начин, Република Србија је предала своју науку непознатим контролорима уместо да сама дефинише приоритете и наметне пројекте од националног значаја научноистраживачким организацијама и искористи њихове пуне капацитете. Колико је значајна наука за националну безбедност може се видети и по томе што се наука сматра значајним чиниоцем националне безбедности Сједињених Америчких Држава: „Кроз науку, Сједињене Државе су развиле технологију и праксе које су довеле до јаче војске и економског раста. Америчка војска зависи од научног напретка како би била модерна и прилагодљива. Заузврат, Министарство одбране је финансирало и покретало велики део америчких научних иновација. Најновији подаци указују да Сједињене Државе губе своју позицију глобалног лидера у научним иновацијама. Овај пад корелира са америчким падом на ранг-листи глобалне конкурентности. Амерички ланац набавке истраживања и развоја постао је превише сложен и замршен, доводећи га у опасност. Како се САД крећу у нову еру, мора се испитати улога коју наука игра у доприносу америчкој конкурентности и националној безбедности” (Веб 2012, 1).

Овде се, дакле, не ради о кризи научних рецензија (што је такође важно питање), него о нечему много важнијем, о системском потчињавању домаће науке англосаксонским центрима моћи, при чему се у најважнијим друштвеним наукама догађа стигматизација аутора који желе да буду објективни, а не идеолошки лојални западној политици и њеним циљевима (Белановский 2024). Осим тога, на овај начин се маргинализује патриотска и државотворна истраживачка интелигенција.

Није тајна да је образовни и научни систем у Србији после 2000. године и обојене револуције коју је финансирао и извео колективни Запад, презет, тачније у буквалном смислу преписан. То је именовано као улазак у „Болоњски процес”. С тога погледајмо какав је то систем: „Ако је „дух” Болоње употребљиво знање са којим свршени студенти треба да изађу са Универзитета, то онда значи да и њихови наставници треба да располажу са „употребљивим” и/или примењивим знањем. На универзитетима постоји “свето тројство”: Настава, по могућности врхунска, актуелна предавања која држе врхунски наставници. Наука, код нас је то сведено на „емове” (М категорије) и радове на тзв. СЦИ листи и на фундаментална истраживања за која нема

средстава. Трансфер, ако се неки наставник бави одређеном облашћу, онда он треба да се бави научним истраживањима, да би овладали најновијим знањима из те области. Најважније у свему томе је да се знање примени на решавање конкретних проблема у друштву. То може да буде у привреди, у државној управи – било где” (Ристић, Бојанић, Ристић 2013, 2). Реалност је међутим сасвим другачија и своди се на пуко имитирање, при чему суштина проблема измиче: „Један од основних проблема је трансформација градива. Са Болоњом долази нови систем рада, нови рокови и колоквијалне провјере знања студената. Стари систем предавања и вјежби по Болоњи не може ефективно функционисати. На већини факултета било је нужно скратити обим градива, тако да имамо случајева гдје су предмети који су се некад обрађивали пет семестара сада прилагођени раду у једном семестру. Јасно је да оваквим системом нико не може бити на добитку, јер студенти остају ускраћени квалитетом наставе и преоптерећени огромним бројем информација за кратак временски период. Дакле, имамо силабусе који креирају наставу, а који су поприлично експанзивни због своје енциклопедијске конотације, тако да је јако тешко у њима обрадити широке теме које захтијевају велики фонд часова, а не дванаест до петнаест радних седмица колико данас семестар траје. Стиче се утисак да факултети желе да се покажу на европском нивоу као такви, да су испунили све услове Болоњске декларације и како код нас Болоња одлично функционише. Међутим, наш универзитет очигледно не мари много по коју цијену долази до таквог представљања. Циљ сваке образовне установе је да направи од онога ко је похађа биће које мисли, а не биће које је складиште информација. Данашње образовање нас је довело управо до тога да један просјечан студент, често и несвијесно постаје обични пасивни члан школског система, који сваким даном механички обавља рад без икаквог критичког размишљања. Начин на који се Болоња спроводи код нас је управо такав, предавач не мари толико на који начин студенти примају информације. Важно је само постићи „одређену радну норму”. Ако стварамо „универзитет памћења” умјесто „универзитет мишљења” то је онда потпуно оправдано. Међутим, то нико не жели” (*Болоњски процес – проблеми и перспективе*, 2024).

У последњих пола века на Западу су образовање (и школско и више), као и наука, доведени у веома тежак положај. Последице су биле бројне, укључујући и невероватну људску деградацију

модерних западних елита и њихових саветника и аналитичара у односу на буквално све процесе у свету. Треба нагласити и опасност да се не оде у другу крајност, о којој говори Кондон, истичући да научници не заслужују, нити треба да добију бољи третман од осталих грађана, када се ради о процедурама истраге које треба да прођу везано за њихов лични интегритет и оданост. Тиме научнике не треба аутоматски третирати као непоуздане, јер то може довести до читавог једног другог вида проблема онемогућавања критичког мишљења, бављења науком уопште и цензурисања (Condon 1948, 661).

Међутим, сам проблем је и шири и дубљи. „Криза западног образовања” назив је књиге традиционалистичког католичког историчара Кристофера Досона, објављене давне 1961. године. Та књига је буквално на драматичан начин указала на урушавање религиозно-метафизичке основе образовања (Dawson 1961). Сада, када су велики филозофи, песници и владари прошлих векова избрисани из основног универзитетског наставног плана и програма на универзитетима у САД и Европи, можемо се осврнути уназад.

Треба пронаћи универзалну дијагнозу, а она почиње чињеницом да је од средине двадесетог века у западној науци и образовању дошло до потпуног одбацивања концепта истине и узрочности као нечег схватљивог. Питања истине су замењена субјективним укусом, онтологија конструктивизмом итд. Тврдити нешто битно о нечему постаје „нетолерантно”, а судови о могућности претварања некога у било кога, неограничена промена идентитета, препознају се као либерални.

После овога потребно је рећи и следеће. Привремени научно-технолошки успон модерне био је због очувања у њој остатака традиционалних оријентација (препознавање схватљивости истине, логоцентризма, епистемиолошке рационалности универзума, хијерархизма у друштву и у мишљењу), али пошто је читав патос модерности лежао у сталном процесу уништавања свега овога (што се називало секуларизацијом и прогресом), а онда би резултат могао бити само унутрашње самоуништење од средине двадесетог века читавог привременог система који је модерност изградила у претходних 200-300 година, и прелазак који је унапред предвидео Хаман „од дрвета до корена”, од Богочовека у „човека без органа” (Гаман 2012, 78-92).

Међу критичким интелектуалцима сматра се да је семе разградње посејано у епохи модерне, али да није никло одмах,

већ је требало времена да се посејано укорени унутар западних универзитета, а што се догодило углавном у двадесетом веку. Урушавање образовног система, а тиме и науке, био је још један пример директне и чврсте везе између идеолошког и друштвеног – везе тако строге као у политичкој теологији *New Age* (Новог доба), где апсолутизам суверена одговара моћи хришћанског Творца, чин ванредне ситуације – чуду, а конституционализам и правни позитивизам – механичком деизму и просветитељском порицању чуда (Милошевић 1995). На исти начин, либерално порицање хијерархије, ауторитета и истине, лепоте и доброте који су свима заједнички, на прелазу из 20. у 21. век коначно је уништило образовање и науку, устоличивши огољени индивидуализам и субјективизам, „алтернативне” концепте менталног здравља, физичку лепоту и морал, замењујући у друштвено-хуманитарним наукама, онтологију са епистемологијом. Суштинско питање „шта се заиста догодило” је питање „из којих се перспектива може описати као појава без претендовања да открива суштину”. Корак по корак, на Западу у другој половини двадесетог века убијају се историјска наука, социологија, естетика, лингвистика, филолошка критика, морална филозофија и, наравно, богословље.

Циљ српске друштвене (и хуманистичке) науке треба да буде одбрана научне истине, да буде објективна и да негује и штити проверене вредности, национални идентитет (у том смислу и све националне истине, етику и језик) и да ствара нову националну идеологију (Григорьевич, Алексеевич 2011). Ево шта кажу научници Л. Г. Лаптев и О. А. Бељков: „Улога и значај образовања (и науке) у систему националне безбедности такође је одређена чињеницом да је средство и механизам очувања, репродукције националног (грађанског и етничког) идентитета друштва, његових конститутивних појединаца и група. У Стратегији за националну безбедност Руске Федерације до 2020. наводи се да се национални интереси Русије у духовној сфери састоје у очувању и јачању моралне вредности друштва, традиције хуманизма и патриотизма. Претње друштву на овим просторима су девалвација духовних вредности и пад духовног и моралног потенцијала друштва. Доктрина информационе безбедности Руске Федерације, даље, наводи одређене претње као удар на безбедност, а то су дезорганизација и деструкција система акумулације и очувања културних вредности” (Григорьевич, Алексеевич 2011).

ПРИКРИВЕНА ПРИВАТИЗАЦИЈА НАУКЕ ОД СТРАНЕ ЗАПАДНИХ ЦЕНТРА МОЋИ КАО УДАР НА НАЦИОНАЛНУ БЕЗБЕДНОСТ

Суштински, приватизација науке и научних установа и институција, онаква какву су осмислили у САД, а потом наметнули широм света, представља „оружје за наношење тоталног пораза” (Редакција 2004). „Министарство одбране САД је на челу праћења и развоја научних достигнућа која доприносе националној безбедности. Коришћење науке и технологије за одржавање војне предности над америчким непријатељима је централно начело америчке националне одбране (...) Укључивање принципа у акте о националној безбедности од 1947. године наглашава њену важност” (Веб 2012, 1). Са друге стране, у Русији се појавио отпор приватизацији науке, а потписници (иначе академици) овог протеста тврде да се приватизацијом науке она предаје западним приватним компанијама и монополизује. Приватизација науке онемогућава даљи приступ већ стеченом научном знању. Истовремено се дешава удар и на национални идентитет јер се препоручује коришћење енглеског језика, што постаје значајно и за саме научне часописе уколико желе да остваре високе категорије. Примера ради, Србија је успоставила системе за базе података е-Наука и Репозиторијум за све радове научника, засноване на систему *Dublin Core*. У репозиторијумима научноистраживачких организација, без обзира на којем су језику објављени радови, они се морају пресловити у латиницу. Такође и систем индексирања и праћења научних часописа Центра за евалуацију у образовању и науци искључиво тражи да се радови објављују само на два језика: српском и енглеском.

Ипак, монопол на знање заправо представља анахронизам и незаконитост, јер је наука општечовечанско добро. Овде се може рећи да је на делу брутално гажење „Декларације о људским правима Уједињених нација, у којој према члану 27. став 1: Свако има право да слободно учествује у културном животу заједнице, да ужива у уметности и да учествује у научном напретку и у добробити која отуда проистиче; став 2: Свако има право на заштиту моралних и материјалних интереса који проистичу из сваког научног, књижевног или уметничког дела чији је он творац)” (*Универзална декларација о људским правима*, 19. 04. 2024).

Политика монополизације, после приватизације научног издаваштва успоставила је систем тзв. брендова часописа и развоја нумеричке категоризације и наукометрије (национални, водећи национални, међународни итд. и измишљање у свакој категорији поткатегорија), те давања значаја чланку само ако је објављен у таквом часопису који је категоризован.

Осим тога, у овим часописима постоји криза рецензирања научних радова, односно увођење идеолошких критеријума за објаву чланка. Наиме, када рецензент утврди да је аутор из Русије или Србије по правилу следи питање да ли аутор сматра да је Крим руски или украјински, односно да ли је Космет независна држава или део Србије. У зависности од одговора – зависи и став рецензента. Истовремено, српски истраживачи се са овим проблемима сусрећу и приликом објављивања научних радова. Како би напредовали у звањима потребно је да објављују радове у часописима високих категорија, од којих је већина на Западу. То опет доводи до решавања и изјашњавања по питању осетљивих питања где се одмах радови дисквалификују, уколико се не слажу са важећом идеолошком матрицом. Треба нагласити да је Чешка овакав проблем ефикасно решила, не инсистира да припадници војске и полиције објављују у оваквим часописима, него само да имају одређен број радова, тј. бодова.

ВРЕДНОВАЊЕ/БОДОВАЊЕ НАУЧНИХ РЕЗУЛТАТА ИЛИ О НАУКОМЕТРИЈИ

Када се погледа успостављени систем вредновања научних радова (чланака, монографија и радова у зборницима са (међународних) конференција, јавља се велики број изазова пред Републиком Србијом. Српска држава се од 2000. године повукла из науке, културе и образовања, а штетне „реформе” константно разарају поменуте области на штету националних интереса. Догађа се незамисливо, да држава предаје своје надлежности у овим областима интересним групама и представницима прозападног невладиног сектора, које углавном финансирају и којима управљају инострани центри моћи.

Исти проблем имају и други, па и Русија, која ово питање постепено решава. Ево како се тамо гледа на овај проблем. У грађанској комори Руске Федерације (РФ) одржан је округли сто,

на коме су представници руководства водећих универзитета земље отворено изјавили да се налазе под иностраном контролом (њима управљају из иностранства) уз заобилажење Министарства науке и вишег образовања (МНВО). Није тешко било да учесници овог Округлог стола примете да највише штете од тога имају факултети и катедре друштвених наука. Ако у техничким наукама то и не представља неки проблем, јер је увек $2+2=4$, у друштвеним наукама јављају се озбиљни проблеми, ако аутор жели да објави своје истраживање. Другим речима, аутори морају да испуњавају одређене „идеолошко-етичке стандарде”. То је и посебан поглед на политику запада, историју, питања из спектра политичке коректности и сл.

Ово су огромни изазови за рад десетине хиљада предавача на стотинама државних универзитета. Људи су принуђени да воде интелектуални и идеолошки партизански рат на својој сопственој територији. А жртве тог рата постају студенти тих универзитета који дипломирају и одлазе са Универзитета без јасних и чврстих оријентира, а и читаво друштво се дезоријентише том шизофренијом.

Ипак, важно је разумети да у Русији постоји потенцијал за стварање својих, генеричких, стварних међународних рејтинга и цитатних база, заједно са партнерима из читавог света. За то су спремни како у Европи, тако и у Азији. Што се тиче Србије, оцена домаћих научника је да је процес деградације науке и образовања почео са увођењем тзв. Болоње, чиме је почео процес „идеолошке производње кадрова”. „Болоња” је, заправо, врста империјализма која омогућава Западу да у земљи која је примени преко образовања, а потом и науке, добија идеолошке следбенике и присталице. Иза „Болоње” се крије тзв. Лисабонска агенда (Судар 2024). Реч је о томе да политичари доносе одлуке о образовању и науци, тако да сфера политике одређује шта је наука, шта није.

У овом систему се не ствара личност, него перманентни револуционар (троцкиста) који и науку излаже револуционарном мишљењу, па тако оно што је незамисливо, а уједно и нетачно, необјективно, штетно, одједном постаје научна истина (Милошевић, Божић 2022). Другим речима, према овом обрасцу, идеологија постаје наука. Због тога у пракси имамо константно убацивање идеолошких садржаја на место стварне науке и реалног научног мишљења, уз истовремено одбацивање или жигосање оних који не пристају на ову праксу. Тиме се подрива и национална безбедност, јер држава не добија кроз систем научнике којима ће бити примат – национални интерес Републике Србије.

И иначе, Болоња је, како истиче професор са Факултета политичких наука у Београду, Часлав Копривица, „намењена земљама које треба да буду под нечијом контролом, у неоколонијалном статусу и којима се не сме дозволити да производе врхунски кадар, пре свега у хуманистичким наукама. Јер, ако имате ту врсту идентитетске суверености, онда нећете бити у ситуацији да само извршавате нечије одлуке” (Судар 2024). Истовремено се јавља и критика Болоње широм Европе. Студенти протестују, а угледни научници критикују овај вид реформи. Посматрајући овај проблем, Феликс Григат, представник немачког удружења универзитетских професора и предавача, рекао је да су промене уведене у оквиру програма за хармонизацију европских система високог образовања поткопале институционалну аутономију и способност универзитета да образују студенте по високим стандардима. „Дипломе су сада биле више усмерене на вештине, него на развој критичког мишљења, тврдио је он на конференцији Британског савета у Вилдбад Кројту, близу Минхена, 3. маја 2012, на којој су упоређивани немачки и британски систем високог образовања. Послодавци се жале да су студенти незрели, неприпремљени и да се не могу поредити са бившим дипломцима”, тврди Григат, уредник часописа удружења *Forschung & Lehre* (Истраживање и настава). Студенти и особље се такође жале на прелазак са академског искуства на искуство које се бави вештинама. Промене су поткопале традиционалне Хумболтове вредности на којима су се заснивали немачки универзитети, рекао је он, са студијама које су биле усредсређене на „компетентност” у уској области знања, а не на урањање у различите академске студије (...). Ова промена је навела многе академике да тврде да је „Хумболт мртав”, рекао је, док је сада преовладавао „економичнији приступ универзитетима”. Тврдећи да је Болоња пропала у Немачкој, закључио је: „Промашила је све своје циљеве – мобилност студената није порасла, време студирања се није смањило, а послодавци се жале на вештине дипломираних студената” (Grove, 2012).

У том смислу, читав систем формиран у области високог образовања и науке после 2000. године даје „генерације нових другосрбијанаца”, односно аутошовиниста (Владушић 2024). „Присуствујемо, дакле, универзитетском конвертитству, у коме један број универзитетских радника/радница напушта свој идентитет и преузима такозвани каријерни идентитет. Шта је смисао тог идентитета? Пре свега, основно својство каријерног идентитета

је покорност Мегалополису, а то значи спремност да се занемари истина и правда, па чак и базични принципи академског живота у корист интереса Мегалополиса (који је теоријски, преко Фукоовог појма дискурса, те концепта “пост-истине”, желео да олакша ову идентитетску конверзију некадашњих научника)” (Владушић 2024). Слободан Владушић даље констатује: „Покорно-каријерни универзитетски радници и раднице, дакле, нису заинтересовани ни за Истину, ни за Правду – односно за универзалне хуманистичке вредности – ни за то да своја научна истраживања контекстуализују *националним интересима*” (Владушић 2024). Ако, дакле, нису спремни да уважавају националне интересе, онда су они изазов за националну безбедност. И не само то; питање је да ли су овакви научни кадрови свесни шта се дешава и да ли ће уопште знати да бране земљу.

Владушић наводи и чињеницу да у хуманистичким и тзв. друштвеним наукама, научни радови данас врло често понављају постулате на којима почива олигархијски, антинационални интерес, те да то нема никакве везе са духовношћу земље из које су потекли. Због тога се смисао угледа у академским круговима у потпуности променио. Некада је тај углед настајао на темељима квалитета научног опуса, „односно научног инегритета који се испољавао као храброст научника да не пристане да слепо служи моћницима. Дакле, вредност неког научника могли сте да утврдите непосредно, читајући његове радове или пратећи његове поступке у академском животу или јавности” (Владушић 2024).

Следствено реченом, данас се наши научници рангирају не по научним резултатима, него по степену покорности Бриселу, Лондону и Вашингтону. Тиме се удара и на саму суштину науке и интегритета научника. Више није важно шта си објавио, која је истина пронађена или заштићена, него колико је сакупљено бодова (објављујући чланке).

Западна наукометрија која се примењује у Србији заснована је на базама података *Web of Science* и *Scopus* – Европска референтна база података са могућношћу праћења научних цитата публикација. Према оценама Александра Савелјева и Леонида Кациса „оне су доводиле до колонијалне зависности руске науке од западних стандарда и добре воље западних центара према овом или оном истраживачу, који у циљу напредовања у науци мора заузети своје место у такозваној петој колони” (Кацис и Савелјев 2024).

ЗАКЉУЧАК

Уколико српска политичка елита жели да сачува државу и народ од дезинтеграције и негативног деловања различитих центара моћи, мора обратити пажњу и на сферу науке и образовања, те новим законодавством успоставити националне критеријуме за сферу науке, од наукометрије до тога како се напредује у овој области, али и у области високог образовања. Такође, мора се успоставити ред у области невладиних организација и давања грантова, пошто овим путем иде и деградација српске науке и образовања. „Наука је одувек била национално добро и увек је била у служби нације. Наука и технологија биле су међу одлучујућим утицајима који су побољшали судбину обичних људи и тако учинили ову нацију добром и снажном и сврсисходном. И никада нећемо пребродити шок када видимо да влада једном руком ради једну, а другом потпуно контрадикторну ствар. Неки људи реагују на овај парадокс тако што у потпуности окрећу леђа влади, одбијајући да чак и у ограниченом смислу науке која директно служи влади, а не народу уопште, било шта ради са њом – осим када су приморани да служе у Војсци или за плаћање пореза на доходак. Ово искуство довело је нацију до закључка који није увек изражен или адекватно спроведен – да снага, благостање и безбедност државе и нације у великој мери зависе од науке и технологије. Дакле, влада мора да уради две ствари:

(1) обезбеди у оквиру владе да обавља научне и технолошке активности директно повезане са специфичним владиним потребама и

(2) подстакне и подржи у целој земљи снажну невладину науку и технологију.

Обе ове активности су неопходне за јаку и просперитетну нацију у време мира; оба су од виталног значаја за војну снагу у време рата” (DuBridge 1954, 1081). Једна од ствари јесте, свакако, реформа постојећег нормативног оквира који ће мотивисати научнике за рад и којим би се научни кадрови искористили за јачање националних и демократских капацитета. То би значило и већу окренутост и вредновање националних достигнућа и часописа, уз истовремено финансирање пројеката од националног значаја.

ЛИТЕРАТУРА

- Анохина Л. И. 2017. „Роль социально-гуманитарных наук в обеспечении безопасности человека и общества: на примере деятельности специалистов в области обеспечения безопасности дорожного движения”, У *Safety of a Person and Society Problem of Social Sciences and Humanities*, ур. Lyudmila I. Naydenova, Murat O. Nasimov, Abdumumin I. Rasulov и Iona G. Doroshina, Prague : Vědecko vydavatelské centrum «Sociosféra-CZ»
- Белановский Сергей Александрович. 2024. „Кризис института научного рецензирования”, 15. 04. 2024. <https://ecfor.ru/publication/krizis-nauchnogo-retsenzirovaniya-makiavellevskaya-sotsiologiya/?ysc lid=lv15s341b2132342109>
- Владушић Слободан 2024. АУТОШОВИНИЗАМ: Део професора универзитета подржава укидање српског националног идентитета, 19. 04. 2024. <https://naukaikultura.com/autosovinizam-deo-profesora-univerziteta-podrzava-ukidanje-srpskog-nacionalnog-identiteta/>
- Болоњски процес – проблеми и перспективе, 19. 04. 2024, <https://www.unibl.org/uni/sajt/doc/File/uni/2015/INFO/2.pdf>
- Гаман Иоганн Георг Метакритика пуризма разума sunt lacrumae rerum o quantum est in rebus inane! // *Кантовский сборник*. 2012. (4): 78-92. doi: <https://cyberleninka.ru/article/n/metakritika-purizma-razuma-sunt-lacrumae-rerum-o-quantum-est-in-rebus-inane>
- Ђукић Станимир. 2017. „Основе и систем безбедности у стратегији националне безбедности”, *Војно дело* (7): 100-121. doi: 10.5937/vojdela1707100D
- Кацис Леонид, Савельев Александр. 2024. „Западная наукометрия в России: когда прекратятся коррупция и колониализм?”, *Регнум*, 19. 04.2024 <https://regnum.ru/article/3537332>
- Лаптев Леонид Григорьевич, Бельков Олег Алексеевич, 2011. „Образование и национальная безопасность” *Вестник Московского университета* (14): doi: <https://cyberleninka.ru/article/n/obrazovanie-i-natsionalnaya-bezopasnost-1>
- Милошевић Зоран. 1993. „Ново доба” – религија „Новог светског поретка”, *Војно дело* (3–4): 210–222.
- Милошевић Зоран, Божић Ванда. 2022. „(Нео)троцкизам и његова историја као инструмент геополитике”, у *Историја као*

- инструмент геополитике*, ур. Зоран Милошевић, Београд: Институт за политичке студије
- Миндели Леван Элизбарович. 2012. „Обеспечение национальной безопасности в сфере науки, технологий и образования, *ЭТАП* (1): 81-95. doi: <https://cyberleninka.ru/article/n/obespechenie-natsionalnoy-bezopasnosti-v-sfere-nauki-tehnologiy-i-obrazovaniya>
- Редакции. 2004. „Приватизация научно-исследовательских учреждений: потеряв, заплачем”, *Федеральный строительный рынок* (34)
- Ристић Душан, Светлана Бојанић, Игор Ристић. 2013, „Зашто Болоња не успева на Балкану”, у: *Трендови развоја*, Марибор, Похорје, Словенија
- Универзална декларација о људским правима*, 19. 04. 2024. <https://www.poverenik.rs/images/stories/dokumentacija-nova/medjunarodna-dokumenta/UJEDINJENE-NACIJE/Univerzalnadeklaracijacir.pdf>
- Судар Владимир. 2024. „Може ли Србија да одбаци „Болоњу”: Хуманистичко школство против западне идеолошке производње кадрова”, 14. 3. 2024. <https://naukaikultura.com/moze-li-srbija-da-odbaci-bolonju-humanisticko-skolstvo-protiv-zapadne-ideoloske-proizvodnje-kadrova/>
- Bee Martin. 2012. „American Security Project”, *Science & America's National Security*, Fact Sheet
- Burges Petter. 2013. *The Future of Security Research in the Social Sciences and Humanities*, Standing Comitte for the Humanities, European Science Fondation
- Condon E. U. 1948. „Science and Security”, *Science*, Vol. 107, (2791): pp. 659-665.
- Dawson Christopher. 1961. *The Crisis of Western Education*, Catholic University of America Press
- DuBridg Lee A. 1954. „Science and National Security”, *Science*, Vol. 120, (3131): 1081-1085.
- Grove Jack, 2012. „Bologna not to taste German critics”, *Times Higher Education*, 06. 05. 2012, <https://www.timeshighereducation.com/news/bologna-not-to-taste-of-german-critics/419845.article>
- Vu Cung. 2018. „Science, Technology, and Security”, Report Title: SCIENCE, TECHNOLOGY AND SECURITY RESEARCH, Report Subtitle: THE POTENTIAL ROLE OF THINK TANKS LIKE RSIS, S. Rajaratnam School of International Studies

Zoran Milošević

Institute for Political Studies, Belgrade

Miša Stojadinović

Institute for Political Studies, Belgrade

SOCIAL SCIENCES AND NATIONAL SECURITY

Resume

The contribution of social sciences and humanities to the security of people, society and the state is a little studied topic. It goes without saying that every member of society, especially scientists, should contribute to security, primarily through the adoption of an adequate security culture, knowledge and will (to defend the state) that they possess, which presupposes their knowledge of the legal frameworks that regulate this field. The problem of the contribution of social sciences and humanities to national security arose due to uncritical reforms of these fields initiated by Western power centres. The evaluation of scientific works and the actions of scientists is extremely important for the state and requires an organized system, otherwise it can be a significant source of endangering national security. In this paper, the authors analyse the importance attached to social sciences and humanities as well as their evaluation in society. Special importance is given to their study from the aspect of national security. The basic assumption that guides the authors is that insufficient control of science by the state contributes to endangering national security. This does not mean censorship and absolute control at the same time, but the creation of an orderly system within which the authors will be able to strengthen the national and democratic capacities of the state through their work, and not be abused for the sake of its destabilization, which is especially important in crisis areas. At the same time, the problem of insufficient evaluation of the importance of social sciences and humanities in relation to other sciences is highlighted. There is also a crisis of reviewing scientific papers which is resulted by the introduction of ideological criteria for the publication of articles. Thus, when the reviewer determines that the author is from Russia or Serbia, the next question is whether the author considers Crimea to be Russian or Ukrainian, or, whether Kosmet is an independent state

or part of Serbia. The attitude of the reviewer depends on the answer. In order to advance in their professions, they need to be published in journals of high categories, most of which are in the West. This again leads to the resolution and declaration of sensitive issues, where papers are immediately disqualified if they do not agree with an accepted ideological matrix. The authors use the method of content analysis and the comparative method in their paper.

Keywords: Science, social and humanistic sciences, national security, education.